

PROGRAMACIÓ GENERAL

MATÈRIA: GEOGRAFIA I HISTÒRIA

NIVELL: 2ESO

DEPARTAMENT: GEOGRAFIA I HISTÒRIA

CURS ESCOLAR: 2024-2025

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ.....	1
1.1	JUSTIFICACIÓ.....	1
1.2	CONTEXT DEL CENTRE.....	2
1.3	MARC NORMATIU.....	3
2.	COMPETÈNCIES CLAU.....	4
3.	OBJECTIUS GENERALS DE L'ETAPA I COMPETÈNCIES CLAU.....	5
4.	PERFIL D'EIXIDA.....	7
5.	SABERS BÀSICS.....	9
6.	CRITERIS D'AVUACIÓ.....	11
7.	PROPOSTA PEDAGÒGICA. DISSENY DE SITUACIONS D'APRENTATGE.....	14
8.	METODOLOGIA I ESTRATÈGIES PEDAGÒGIQUES.....	22
8.1	METODOLOGIA GENERAL I ESPECÍFICA. RECURSOS DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS.....	22
8.2	ACTIVITATS I ESTRATÈGIES D'ENSENYANÇA I APRENTATGE.....	24
9.	INSTRUMENTS D'AVUACIÓ.....	26
9.1	CRITERIS DE QUALIFICACIÓ.....	29
10.	MESURES DE RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ. NIVELL III i NIVELL IV.....	30
10.1	CRITERIS PER A L'ELABORACIÓ D'ADAPTACIONS CURRICULARS NO SIGNIFICATIVES.....	32
11.	PLANS DE REFORÇ INDIVIDUALITZATS.....	33
12.	ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES I EXTRAESCOLARS.....	33

1. INTRODUCCIÓ.

La vida en societat, la percepció i anàlisi crítica del món actual, complex, plural i canviant, a conseqüència de l'acció humana, social o individual, a través del temps i de l'espai, constitueixen l'objecte principal dels aprenentatges de Geografia i Història. Aquesta matèria, basada en dues disciplines de gran tradició acadèmica, continua el desenvolupament competencial de Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural d'Educació Primària i implica, en aquesta etapa educativa en la qual l'alumnat arriba a l'adolescència, més participació progressiva en aquesta societat, la conformació de la seua identitat individual i social, així com la preparació per a l'exercici de la ciutadania i l'adquisició dels compromisos ètics que comporta. El nostre present afronta reptes com garantir la sostenibilitat del planeta, la globalització i l'increment de les desigualtats, sobre els quals els futurs ciutadans han de ser conscients per a prendre decisions basades en els coneixements històrics i geogràfics i l'esperit crític.

1.1 JUSTIFICACIÓ.

A dia de hui, l'entramat curricular en el qual es veu emmarcada la programació didàctica és ampli i complex, però correspon al professorat elaborar-la a partir de les directrius que se'ns estableixen des dels nivells superiors. És la nostra tasca com a professionals de l'educació desenvolupar el currículum mitjançant un projecte sobre el que treballarem durant tot el curs. Per tal d'elaborar-la, al departament de Geografia i Història tindrem en compte les variables cultural i didàctica: la primera aporta uns continguts passats, presents i unes projeccions de futur, mentre que per a la segona sintetitzarem els conceptes, mètodes i fonts existents a la disciplina per donar forma a un mètode propi enfocat en la realitat sociocultural, econòmica i acadèmica del nostre alumnat, sobre el que treballarem amb entusiasme i convicció.

Ens sembla important recordar els quatre nivells que componen l'entramat curricular espanyol: al primer nivell trobem els òrgans que dissenyen el currículum bàsic: l'Estat (Reial Decret 217/2022) i, en segon plànol, les CCAA (Decret 66/2024, que modifica el Decret 107/2022, a la Comunitat Valenciana); els centres conformen el segon nivell, aplicant el currículum mitjançant el Pla Curricular del Centre, en el que s'inclouen el Projecte Educatiu del Centre (PEC) i la Programació General Anual (PGA); el tercer nivell correspon al professorat, qui desenvolupa la seua programació d'aula a través de les unitats didàctiques que dissenya, ara anomenades Situacions d'Aprenentatge; el quart nivell inclou les personalitzacions de la programació per a alumnes concrets que necessiten d'adaptacions curriculars i/o plans de treball personalitzats per seguir el procés d'aprenentatge amb garanties d'èxit.

En definitiva, programar en el context educatiu i pedagògic significa concretar i organitzar les intencions educatives generals en propostes didàctiques específiques que permeten als alumnes arribar als objectius previstos. Amb

això es pretén facilitar la planificació, desenvolupament i avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

L'objectiu global educatiu es podria concretar en paraules del filòsof José Antonio Marina en *ajudar a formar persones autònomes , amb capacitat de prendre bones decisions, aprendre amb eficàcia, gestionar les emocions i conviure adequadament.*

1.2 CONTEXT DEL CENTRE.

El nostre institut IES ELS ÉVOLS es troba en el municipi de l'Alcúdia, en el centre de la comarca de la Ribera Alta a 8 quilòmetres d'Alzira, la capital comarcal, i a 33 de València, capital de la província i de la comunitat autònoma. Limita al nord amb els termes municipals de Carlet i Benimodo, per l'est amb Guadassuar, pel sud amb Guadassuar i Massalavés i per l'oest amb Tous i Guadassuar. La localitat està ben comunicada, prop del casc urbà transcorre l'A-7 Autovia del Mediterrani i a més és lloc de pas de la línia de ferrocarril de via estreta que uneix Castelló de la Ribera amb València.

L'Alcúdia, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística de l'1 de gener de 2023, comptava amb 12.197 habitants, 6.198 dones i 5.999 homes. La piràmide de població s'ajusta a la vigent en la resta de l'Estat i evidencia trets propis de les societats desenvolupades: elevada esperança de vida, caiguda de la natalitat i envelliment de la població, amb un percentatge de població major de 65 anys del 17,86% de la població total. El saldo migratori és positiu i la presència de població estrangera és important, el 10,92 % dels residents han nascut en l'estranger i el col·lectiu més important és el dels nascuts al Marroc, el 32,3% dels residents forans. Aquesta diversitat cultural és evident en tots els àmbits de la vida local i especialment en els centres educatius.

En el plànol econòmic cal destacar el cultiu del caqui de la varietat "roig brillant", que ha suposat un gran impuls per a l'activitat agrària local des de la dècada dels 90. Gran part de la collita és comercialitzada per la cooperativa CANSO, pulmó econòmic local i amb una gran vocació exportadora. Al costat de la cooperativa destacaria en la comercialització de cítrics l'empresa privada CAÑAMÁS originària d'Oliva i una de les grans empreses d'exportació de fruites i hortalisses de la Comunitat Valenciana. No obstant açò, l'activitat econòmica més rellevant és la indústria , amb una important empresa del sector mecànic com és ISTOBAL, empreses del sector de transformació de productes metàl·lics com MIPESA, IMECAL, METALCUDIA o del sector de l'alimentació com a PA I ARROP, sense oblidar ULTRACONGELADOS DE LA RIBERA, hereva de l'antiga FRUDESA, que encara que es localitza en la veïna Benimodo compta amb aproximadament

250 treballadors, molts d'ells de l'Alcúdia, emplaçament originari d'aquesta empresa ara propietat de capital belga. El nostre institut, IES ELS ÉVOLS, és un centre públic d'ensenyament en valencià obert a tot l'alumnat , independentment

de les seues creences, raça i sexe o altres característiques. L'oferta educativa del nostre centre contempla totes les etapes de l'Educació Secundària Obligatòria, incloent un Programa de Diversificació Curricular a tercer (PDC1) i a quart (PDC2). A més s'imparteixen dos programes de Formació Professional Bàsica (Fabricació i Muntatge i Administració) i Batxillerat en les modalitats de Ciències i Humanitats i Ciències Socials.

El centre amb aproximadament 70 professors i més de 500 alumnes. Pel que fa a l'alumnat s'aglutina majoritàriament a l'ESO i es pot contemplar la diversitat abans esmentada, amb xiquetes i xiquets d'origen estranger on predominen els procedents del Marroc. La integració d'aquests alumnes es bona en termes generals.

L'estil educatiu del nostre centre es basa en la participació democràtica de la comunitat educativa des de tots els sectors, tant de l'alumnat, pares/mares, professorat, personal administratiu i de serveis presents en el Consell Escolar. També una prioritat del nostre projecte és fer visible el centre en la vida local, participar en activitats organitzades pel l'ajuntament i altres institucions, crear valors socials, capital social, implicar al nostre alumnat en la millora del seu municipi.

En aquesta contextualització caldria realitzar una breu descripció de la societat on estem immersos. Una societat marcada per la hipertròfia del mercat, on l'excés de producció genera desitjos continus que cal satisfer de manera compulsiva i encadenada. La moda dels desitjos efímers, urgents ha contagiats al nostre món afectiu i ha generat personalitats capritxoses que suporten molt malament l'ajornament de la satisfacció i la frustració, xicotets tirans o emperadors, maquetes que no accepten un no per resposta, que no mostren cap interès pel la cultura i que es rebel·len contra normes bàsiques de convivència. L'ús excessiu dels dispositius mòbils, les aplicacions digitals i, recentment, els programes d'IA dificulten sobre manera la nostra tasca docent, fent que el repte educatiu siga, any rere any, majúscul, però també motivador.

1.3 MARC NORMATIU.

Per a elaborar aquesta programació didàctica ens basem en la normativa estatal i autonòmica vigent que regula el desenvolupament del currículum de l'Educació Secundària, així com aquella que regula tots els aspectes referents al correcte desenvolupament del procés d'ensenyament-aprenentatge. Destacar, com a marc normatiu base estatal, la Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. Pel que fa al desenvolupament del currículum de l'Educació Secundària Obligatòria, a nivell estatal ens atindrem a les especificacions del Reial Decret 217/2022, de 29 de març, pel qual s'estableix l'ordenació i els ensenyaments mínims de l'Educació Secundària Obligatòria.

A nivell autonòmic, la normativa estatal i el currículum es despleguen a través del Decret 66/2024, del 21 de juny, del Consell, pel qual es modifica el Decret 107/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatoria.

Respecte a l'organització del curs acadèmic i la distribució i temporització dels sabers bàsics i les competències específiques de la matèria, treballats a través de les diverses situacions d'aprenentatge dissenyades per a cada nivell, ens atindrem a les instruccions que es donen, cada curs, a la coneguda com "Ordre d'Inici de Curs", corresponent a cada curs educatiu.

2. COMPETÈNCIES CLAU.

Les competències clau que es recullen en el Perfil d'eixida són l'adaptació al sistema educatiu espanyol de les competències clau establides en la citada Recomanació del Consell de la Unió Europea. Aquesta adaptació respon a la necessitat de vincular aquestes competències amb els reptes i desafiaments del segle XXI, amb els principis i fins del sistema educatiu establerts en la LOE i amb el context escolar, ja que la Recomanació del Consell de la Unió Europea, de 22 de maig de 2018, es refereix a l'aprenentatge permanent que ha de produir-se al llarg de tota la vida, mentre que el Perfil remet a un moment precís i limitat del desenvolupament personal, social i formatiu de l'alumnat: l'etapa de l'ensenyament bàsic.

Amb caràcter general, ha d'entendre's que la consecució de les competències i els objectius previstos en la LOMLOE per a les diferents etapes educatives està vinculada a l'adquisició i al desenvolupament de les competències clau recollides en aquest Perfil d'eixida, i que són les següents:

- Competència en comunicació lingüística.
- Competència plurilingüe.
- Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria.
- Competència digital.
- Competència personal, social i d'aprendre a aprendre.
- Competència ciutadana.
- Competència emprenedora.
- Competència en consciència i expressió culturals.

3. OBJECTIUS GENERALS DE L'ETAPA I COMPETÈNCIES CLAU.

D'acord amb el que estableix l'article 7 del Reial decret 217/2022, l'educació secundària obligatòria ha de contribuir a desenvolupar en l'alumnat les capacitats que els permeten:

1. Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg refermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.
2. Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal.
3. Valorar i respectar les diferències de gèneres i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar els estereotips que suposen discriminació entre homes i dones.
4. Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.
5. Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Desenvolupar les competències tecnològiques bàsiques i avançar en una reflexió ètica sobre el seu funcionament i utilització.
6. Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en diferents disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.
7. Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.
8. Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en les llengües oficials, el valencià, com a llengua pròpia, i el castellà, com a llengua cooficial, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.
9. Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.
10. Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies i dels altres, incloses les llengües familiars, així com el patrimoni

artístic i cultural, com a mostra del multilingüisme i de la multiculturalitat del món, que també s'ha de valorar i respectar.

11. Conèixer i acceptar el funcionament del seu cos i el dels altres, respectar les diferències, consolidar els hàbits de cura i salut corporals i incorporar l'educació física i la pràctica de l'esport per a afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seua diversitat.

12. Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura, l'empatia i el respecte cap als éssers vius, especialment els animals, i el medi ambient, i contribuir a la conservació i millora.

13. Apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les diferents manifestacions artístiques utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació.

14. Prendre consciència de les problemàtiques que té plantejades la humanitat i que es concreten en els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Per a visualitzar les interrelacions més destacades entre Objectius i Competències, es mostra en forma de taula quins d'aquestes contribueixen en major mesura a la consecució dels Objectius:

OBJECTIUS GENERALS	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg refermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.	•	•		•	•	•		
b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal.			•	•	•		•	
c) Valorar i respectar les diferències de gèneres i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar els estereotips que suposen discriminació entre homes i dones.	•				•	•		•
d) Enfortir les seues capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les seues relacions amb els altres, així com rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre pacíficament els conflictes.	•	•	•		•	•	•	•
e) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Desenvolupar les competències tecnològiques bàsiques i avançar en una reflexió ètica sobre el seu funcionament i utilització.	•		•	•	•		•	
f) Concebre el coneixement científic com un saber integrat, que s'estructura en diferents disciplines, així com conèixer i aplicar els	•		•		•			

mètodes per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència.								
g) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.	•		•	•	•		•	
h) Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en les llengües oficials, el valencià, com a llengua pròpia, i el castellà, com a llengua cooficial, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.	•	•	•		•	•		•
i) Comprendre i expressar-se en una o més llengües estrangeres de manera apropiada.		•						
j) Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies i dels altres, incloses les llengües familiars, així com el patrimoni artístic i cultural, com a mostra del multilingüisme i de la multiculturalitat del món, que també s'ha de valorar i respectar.	•	•				•		•
k) Conèixer i acceptar el funcionament del seu cos i el dels altres, respectar les diferències, consolidar els hàbits de cura i salut corporals i incorporar l'educació física i la pràctica de l'esport per a afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seua diversitat.	•		•		•	•		•
l) Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum, la cura, l'empatia i el respecte cap als éssers vius, especialment els animals, i el medi ambient, i contribuir a la conservació i millora.	•		•		•	•		•
m) Apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les diferents manifestacions artístiques utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació.								•
n) Prendre consciència de les problemàtiques que té plantejades la humanitat i que es concreten en els Objectius de Desenvolupament Sostenible.			•		•	•	•	

4. PERFIL D'EIXIDA.

El Perfil d'eixida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic és l'eina en la qual es concreten els principis i els fins del sistema educatiu espanyol referits a aquest període. El Perfil identifica i defineix, en connexió amb els reptes del segle XXI, les competències clau que s'espera que els alumnes i alumnes hagen desenvolupat en completar aquesta fase del seu itinerari formatiu.

El Perfil d'eixida és únic i el mateix per a tot l'estat. És la pedra angular de tot el currículum, la matriu que cohesiona i cap a on convergeixen els objectius de les diferents etapes que constitueixen l'ensenyament bàsic. Es concep, per tant, com l'element que ha de fonamentar les decisions curriculars, així com les estratègies i les orientacions metodològiques en la pràctica lectiva. Ha de ser, a més, el fonament de l'aprenentatge permanent i el referent de l'avaluació interna i externa dels aprenentatges de l'alumnat, en particular quant a la presa de decisions sobre promoció entre els diferents cursos, així com a l'obtenció del títol de Graduat en Educació Secundària Obligatòria.

El referent de partida per a definir les competències recollides en el Perfil d'eixida ha sigut la Recomanació del Consell de la Unió Europea, de 22 de maig de 2018, relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent.

Es vol garantir que tot alumne o alumna que supere amb èxit l'ensenyament bàsic i, per tant, assolisca el Perfil d'eixida, sàpiga activar els aprenentatges adquirits per a respondre als principals desafiaments als quals haurà de fer front al llarg de la seua vida:

- Desenvolupar una actitud responsable a partir de la presa de consciència de la degradació del medi ambient i del maltractament animal basada en el coneixement de les causes que els provoquen, agreugen o milloren, des d'una visió sistèmica, tant local com global.
- Identificar els diferents aspectes relacionats amb el consum responsable, valorant les seues repercussions sobre el bé individual i el comú, jutjant críticament les necessitats i els excessos i exercint un control social enfront de la vulneració dels seus drets.
- Desenvolupar estils de vida saludable a partir de la comprensió del funcionament de l'organisme i la reflexió crítica sobre els factors interns i externs que incideixen en ella, assumint la responsabilitat personal i social en la cura pròpia i en la cura de les altres persones, així com en la promoció de la salut pública.
- Desenvolupar un esperit crític, empàtic i proactiu per a detectar situacions de iniquitat i exclusió a partir de la comprensió de les causes complexes que les originen.
- Entendre els conflictes com a elements connaturals a la vida en societat que han de resoldre's de manera pacífica.
- Analitzar de manera crítica i aprofitar les oportunitats de tota classe que ofereix la societat actual, en particular les de la cultura en l'era digital, avaluant-ne els beneficis i els riscos i fent un ús ètic i responsable que contribuïsca a la millora de la qualitat de vida personal i col·lectiva.
- Acceptar la incertesa com una oportunitat per a articular respostes més creatives, aprenent a gestionar l'ansietat que pot portar aparellada.
- Cooperar i convidaure en societats obertes i canviants, valorant la diversitat personal i cultural com a font de riquesa i interessant-se per altres llengües i cultures.
- Sentir-se part d'un projecte col·lectiu, tant en l'àmbit local com en el global, desenvolupant empatia i generositat.

- Desenvolupar les habilitats que li permeten continuar aprenent al llarg de la vida, des de la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament i la valoració crítica dels riscos i beneficis d'aquest últim.

5. SABERS BÀSICS.

La geografia i la història aporten coneixement sobre l'evolució en el temps i en l'espai de les societats humanes. Cal tindre en compte que les competències específiques de la matèria tracten de l'origen i la comprensió de les grans qüestions socials, polítiques, econòmiques i mediambientals del món actual, la cerca i el tractament de la informació en ciències socials i humanitats, el compromís cívic i ètic amb la democràcia i els valors de la convivència, la inclusió i el respecte a la diferència i, finalment, el patrimoni cultural i natural. En aquest sentit, s'ha considerat que, perquè l'alumnat adquirisca i desenvolupe les competències, la selecció dels sabers bàsics havia de realitzar-se segons uns criteris adequats a aquesta finalitat.

Així doncs, el criteri fonamental ha sigut seleccionar aquests sabers en funció de la seua capacitat d'afavorir la comprensió de l'origen i la configuració del món social i cultural actual. En aquest sentit, s'ha prioritzat la selecció de sabers que es refereixen a processos de rellevància més que a fets puntuals, tractats des d'un enfocament multicausal que aprofundeix en les seues dimensions política, econòmica, social i cultural. Convé destacar la importància atorgada en la selecció als sabers que presenten també una dimensió rellevant de naturalesa procedimental, actitudinal o axiològica, encara que el seu caràcter siga predominantment conceptual.

Els sabers bàsics que es treballaran a l'assignatura de Geografia i Història al nivell de 2ESO, amb la proposta d'avançar des dels conceptes més senzills i globals als més complexos i detallats, són els següents:

- 1.- Metodologies de treball i vocabulari específic de la geografia, la història i la història de l'art.
- 2.- Tècniques bàsiques d'alfabetització informacional en geografia i història.
- 3.- Valors, drets i deures de la ciutadania democràtica. Diàleg i empatia com a instruments de resolució pacífica de conflictes.
- 4.- Detecció i rebuig de les situacions socials iniquès i injustes en el món actual i en la història antiga i medieval.
- 5.- Reconeixement de la identitat cultural pròpia. Convivència i respecte de les diferències culturals i identitàries. Reconeixement del valor identitari del patrimoni cultural i natural i el compromís amb la seua preservació com a herència irrenunciable de l'ésser humà.

- 6.- La representació geogràfica de l'espai terrestre. Orientació i escales. Interpretació i elaboració de mapes, imatges i representacions gràfiques.
- 7.- Ubicació espacial i temporal dels fets històrics. El còmput actual del temps històric en la historiografia. Cronologia i periodització.
- 8.- Tècniques bàsiques de cerca i tractament de la informació geogràfica i històrica mitjançant les TIC.
- 9.- Espai urbà i rural en el món actual. L'espai urbà a Espanya i a la Comunitat Valenciana.
- 10.- Les grans àrees culturals del planeta. La diversitat cultural dels grups humans. Convivència i interculturalitat en un món globalitzat.
- 11.- Sostenibilitat i repercussions mediambientals de les activitats econòmiques.
- 12.- El repartiment desigual de la riquesa mundial. Globalització i dependència. L'índex de desenvolupament humà (IDH) i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).
- 13.- Roma, evolució política i factors de la seua expansió pel Mediterrani. El procés de romanització. Sorgiment i extensió del cristianisme.
- 14.- Crisi i desaparició de l'Imperi Romà. Els pobles germànics i l'inici de l'Edat Mitjana.
- 15.-Sorgiment i expansió de l'islam. El feudalisme a Europa entre els segles XI i XII: política, societat i economia.
- 16.-El renaixement de les ciutats a Europa entre els segles XIII i XV: política, societat i economia. Al-Àndalus: política, societat i economia. La vida quotidiana a les ciutats musulmanes.
- 17.-Els regnes cristians peninsulars durant l'Edat Mitjana: panoràmica general i evolució territorial. La vida quotidiana a les ciutats cristianes. El Regne de València.
- 18.-Les persones invisibilitzades en la història: dones, esclaus i estrangers. Les dones en la prehistòria, la història antiga i medieval.
- 19.- L'art a Roma. La construcció civil romana: temples, teatres, amfiteatres i circs.
- 20.-Art medieval. L'art romànic: el temple, la pintura i l'escultura. L'art gòtic: el temple, la pintura i l'escultura. Aportacions principals de l'art islàmic.
- 21.- Actuacions personals de respecte al medi ambient: reutilitzar, reciclar, reduir.

6. CRITERIS D'AVALUACIÓ.

L'avaluació de les competències específiques es realitza mitjançant els criteris d'avaluació que permeten valorar de manera apropiada el nivell de desenvolupament competencial aconseguït per l'alumnat, tant quant als processos com als resultats. En conseqüència, és aconsellable utilitzar més d'una mena d'instrument d'avaluació, especialment incorporant els que no siguen exclusivament unidireccionals i que afavorisquen la implicació de l'alumnat en el seu propi procés d'aprenentatge.

Cal remarcar que per al curs de 2ESO s'utilitzen els mateixos criteris d'avaluació que per a 1ESO, doncs l'alumnat ha d'adquirir en finalitzar l'últim curs d'aquesta primera etapa de l'ESO unes destreses que treballarà des del primer curs, per tant l'avaluació dels progressos es realitzarà conjuntament durant aquests dos cursos. Per al nivell que ens ocupa, els criteris d'avaluació, segons cada competència específica, són els següents:

- Criteris d'avaluació CE1. Descriure i contextualitzar en el temps i l'espai els esdeveniments i els processos més rellevants de la història pròpia i universal, identificant referents de l'evolució cap a la societat actual i valorant-ne la diversitat.
  - 1.1. Construir un relat cronològicament ordenat i coherent sobre fets i personatges rellevants del passat i sobre la seua relació amb el present.
  - 1.2. Reconèixer la diferent rellevància atorgada a uns fets històrics sobre uns altres en diferents moments del passat i en el present.
  - 1.3. Manifestar interès i respecte per la diversitat històrica i cultural de les societats humanes.

- Criteris d'avaluació CE2. Buscar, identificar i seleccionar la informació referent a fets històrics, geogràfics i artístics a partir de diferents fonts documentals, i fer un tractament correcte quant a investigació, classificació, recollida, organització, crítica i respecte.
  - 2.1. Comparar la informació obtinguda amb les seues idees prèvies, i bandejar possibles prejudicis.
  - 2.2. Seleccionar i utilitzar la informació més rellevant per a explicar determinats fets històrics, geogràfics i artístics que continguen diferents fonts documentals.
  - 2.3. Identificar la informació que contenen diferents fonts documentals de fets històrics, geogràfics i artístics.
  - 2.4. Formular i comunicar les seues pròpies conclusions sobre fets històrics, geogràfics i artístics, i representar-les d'una manera textual, gràfica o audiovisual.

- Criteris avaluació CE3. Explicar les nocions bàsiques de canvi i continuïtat en la història emprant una perspectiva causal i contextualitzada, reconèixer en el passat l'origen i l'evolució de les qüestions més rellevants del món actual i expressar judicis i opinions sobre el present i el futur.
  - 3.1. Reconèixer causes i conseqüències respecte dels fets i els processos històrics més rellevants de diferents èpoques.
  - 3.2. Contextualitzar i valorar decisions històricament rellevants preses per persones representatives del passat, tant en el context propi com en altres contextos socials, polítics i culturals.
  - 3.3. Produir opinions i manifestar actituds de tolerància i respecte cap a altres cultures i cosmovisions.
- Criteris avaluació CE4. Contrastar les identitats individuals amb les col·lectives, identificant les aportacions decisives en la seua construcció i reconeixent i valorant les actuacions de tolerància i respecte.
  - 4.1. Identificar els elements definitoris més significatius de les identitats individuals i col·lectives del propi entorn.
  - 4.2. Expressar opinions de respecte i tolerància cap a altres identitats, tant individuals com col·lectives.
  - 4.3. Mostrar actituds d'interés i respecte cap a altres identitats, tant individuals com col·lectives.
- Criteris d'avaluació CE5. Explicar les interrelacions econòmiques fonamentals entre els elements de l'espai físic i les activitats de les societats humanes, així com la seua repercussió en la sostenibilitat.
  - 5.1. Situar les activitats econòmiques i els recursos naturals més importants en l'espai geogràfic.
  - 5.2. Detectar els problemes territorials i mediambientals més importants, tant a escala global com local, i fer propostes amb criteris de sostenibilitat.
  - 5.3. Identificar i descriure l'impacte sobre el territori de les principals activitats econòmiques, diferenciant entre les que són sostenibles i les que no ho són.
- Criteris d'avaluació CE6. Contrastar els principals models d'ocupació territorial d'organització política i econòmica que expliquen la desigualtat entre els éssers humans, tant a escala local com global.
  - 6.1. Identificar i localitzar els principals models d'organització territorial, política i econòmica.
  - 6.2. Distingir les entitats polítiques i les formes d'organització econòmica més importants dins dels principals models d'organització territorial, política i econòmica, i explicar com incideixen en la vida quotidiana dels seus habitants.

- 6.3. Assenyalar els principals problemes territorials, polítics i econòmics, així com els agents socials que hi intervenen a escala local, regional, estatal i supraestatal..

- Criteris d'avaluació CE7. Donar arguments des d'una perspectiva crítica, fonamentada en coneixements històrics i la geografia sobre problemes socials rellevants, assumint valors democràtics i pronunciant-se en la defensa d'aquests.
  - 7.1. Identificar els problemes socials més rellevants de l'actualitat, utilitzant com a guia els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
  - 7.2. Establir relacions causals entre les accions humanes i l'origen dels problemes socials més rellevants de l'actualitat.
  - 7.3. Mostrar interès pels problemes socials més rellevants i proposar solucions a aquests fonamentades en sabers geogràfics i històrics.

- Criteris d'avaluació CE8. Promoure projectes cooperatius de convivència i participar-hi, prenent com a base la construcció històrica de la Unió Europea, que afavorisquen un entorn més just i solidari mitjançant l'aplicació de valors i procediments democràtics.
  - 8.1. Participar en projectes cooperatius, assumint diversos rols amb responsabilitat i reconeixent les aportacions dels seus iguals.
  - 8.2. Denunciar les situacions injustes i d'exclusió en qualsevol àmbit, prenent com a exemple la història d'Europa.
  - 8.3. Aplicar els principis democràtics i el diàleg per a resoldre els conflictes.

- Criteris d'avaluació CE9. Identificar l'origen i reconèixer el valor del patrimoni cultural i natural, especialment dels elements geogràfics, històrics i artístics, tant a escala local com a escala global, i participar en l'elaboració i la difusió de propostes que n'afavorisquen la preservació i la valoració.
  - 9.1. Identificar béns patrimonials històrics, geogràfics i artístics, tant a escala global com local.
  - 9.2. Elaborar treballs de síntesi sobre el patrimoni més pròxim que reconeguen la seua varietat i importància com a element identitari.

7. PROPOSTA PEDAGÒGICA. DISSENY DE SITUACIONS D'APRENTATGE.

A NY SORROLLA

Proposta pedagògica de departament		Curs acadèmic: 2ESO	Departament: Geografia i Història
1	Concreció curricular de la matèria:	Geografia i Història	
1.1	Elements curriculars del nivell:	Competències específiques, competències clau, sabers bàsics i criteris d'avaluació	
1.1.1	Competències específiques		

Competència específica 1 (CE1): Descriure i contextualitzar en el temps i l'espai els esdeveniments i els processos més rellevants de la història pròpia i universal, identificant referents de l'evolució cap a la societat actual i valorant-ne la diversitat.

Competència específica 2 (CE2): Buscar, identificar i seleccionar la informació referent a fets històrics, geogràfics i artístics a partir de diferents fonts documentals, i fer un tractament correcte quant a investigació, classificació, recollida, organització, crítica i respecte.

Competència específica 3 (CE3): Explicar les nocions bàsiques de canvi i continuïtat en la història emprant una perspectiva causal i contextualitzada, reconèixer en el passat l'origen i l'evolució de les qüestions més rellevants del món actual i expressar judicis i opinions sobre el present i el futur.

Competència específica 4 (CE4): Contrastar les identitats individuals amb les col·lectives, identificar les aportacions decisives en la seua construcció, reconeixent i valorant les actuacions de tolerància i respecte.

Competència específica 5 (CE5): Explicar les interrelacions econòmiques fonamentals entre els elements de l'espai físic i les activitats de les societats humanes, així com la seua repercussió en la sostenibilitat.

Sabers bàsics:

SUB-BLOCS DE MÈTODES I TÈCNiques DE LA GEOGRAFIA, LA HISTÒRIA I LA HISTÒRIA DE L'ART:

CE1, CE2, CE3, CE5: Metodologies de treball i vocabulari específic historiogràfic, de la geografia i de la història de l'art; ubicació espacial i temporal dels fets històrics. El còmput actual del temps històric en la historiografia. Cronologia i periodització; tècniques bàsiques de cerca i tractament de la informació històrica i geogràfica mitjançant les TIC; la representació geogràfica de l'espai terrestre. Orientació i escales. Interpretació i elaboració de mapes, imatges i representacions gràfiques.

SUB-BLOC DE GEOGRAFIA DEL POBLAMENT I DE LA POBLACIÓ:

CE2, CE5: Espai urbà i rural en el món actual. L'espai urbà a Espanya i a la Comunitat Valenciana. Les grans àrees culturals del planeta. La diversitat cultural dels grups humans. Convivència i interculturalitat en un món globalitzat.

SUB-BLOC DE GEOGRAFIA ECONÒMICA:

CE2, CE4, CE5: Sostenibilitat i repercussions mediambientals de les activitats econòmiques; el repartiment desigual de la riquesa mundial. Globalització i dependència. L'índex de desenvolupament humà (IDH) i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

SUB-BLOC D'ANTIGUITAT CLÀSSICA, ROMA

CE1, CE2, CE3, CE4: Roma, evolució política i factors de la seua expansió pel Mediterrani. El procés de romanització. Sorgiment i extensió del cristianisme.

SUB-BLOC D'EDAT MITJANA:

CE1, CE2, CE3, CE4: Crisi i desaparició de l'Imperi Romà. Els pobles germànics i l'inici de l'Edat Mitjana. Sorgiment i expansió de l'islam. El feudalisme a Europa entre els segles XI i XII: política, societat i economia. El renaixement de les ciutats a Europa entre els segles XIII i XV: política, societat i economia. Al-Àndalus: política, societat i economia. La vida quotidiana a les ciutats musulmanes. Els regnes cristians peninsulars durant l'Edat Mitjana: panoràmica general i evolució territorial. La vida quotidiana a les ciutats cristianes. El Regne de València. Les persones invisibilitzades en la història: dones, esclaus i estrangers. Les dones en la prehistòria, la història antiga i medieval.

SUB-BLOC DE L'ART DE L'ANTIGUITAT I DE L'EDAT MITJANA:

CE1, CE2, CE3, CE4: L'art a Roma. La construcció civil romana: temples, teatres, amfiteatres i circs. L'art romànic: el temple, la pintura i l'escultura. L'art gòtic: el temple, la pintura i l'escultura. Aportacions principals de l'art islàmic.

SUB-BLOC D'EXERCICI DE LA CIUTADANIA:

CE4, CE5: Tècniques bàsiques d'alfabetització informacional en geografia i història; valors, drets i deures de la ciutadania democràtica. Diàleg i empatia com a instruments de resolució pacífica de conflictes; detecció i rebuig de les situacions socials iniquès i injustes en el món actual i en la història antiga.

SUB-BLOC DE SOSTENIBILITAT:

CE5: Actuacions personals de respecte al medi ambient: reutilitzar, reciclar, reduir.

SUB-BLOC D'IDENTITAT I PATRIMONI:

CE4: Reconeixement de la identitat cultural pròpia. Convivència i respecte de les diferències culturals i identitàries; reconeixement del valor identitari del patrimoni cultural i natural i el compromís amb la seua preservació com a herència irrenunciable de l'ésser humà.

criteris d'avaluació:

- 1.1. Construir un relat cronològicament ordenat i coherent sobre fets i personatges rellevants del passat i sobre la seua relació amb el present.
- 1.2. Reconèixer la diferent rellevància atorgada a uns fets històrics sobre uns altres en diferents moments del passat i en el present.
- 1.3. Manifestar interès i respecte per la diversitat històrica i cultural de les societats humanes.
  - 2.1. Comparar la informació obtinguda amb les seues idees prèvies, i bandejar possibles prejudicis.
  - 2.2. Seleccionar i utilitzar la informació més rellevant per a explicar determinats fets històrics, geogràfics i artístics que continguen diferents fonts documentals.
  - 2.3. Identificar la informació que contenen diferents fonts documentals de fets històrics, geogràfics i artístics.
  - 2.4. Formular i comunicar les seues pròpies conclusions sobre fets històrics, geogràfics i artístics, i representar-les d'una manera textual, gràfica o audiovisual.
- 3.1. Reconèixer causes i conseqüències respecte dels fets i els processos històrics més rellevants de diferents èpoques.

- 3.2. Contextualitzar i valorar decisions històricament rellevants preses per persones representatives del passat, tant en el context propi com en altres contextos socials, polítics i culturals.
- 3.3. Produir opinions i manifestar actituds de tolerància i respecte cap a altres cultures i cosmovisions.
- 4.1. Identificar els elements definitoris més significatius de les identitats individuals i col·lectives del propi entorn.
- 4.2. Expressar opinions de respecte i tolerància cap a altres identitats, tant individuals com col·lectives.
- 4.3. Mostrar actituds d'interés i respecte cap a altres identitats, tant individuals com col·lectives.
- 5.1. Situar les activitats econòmiques i els recursos naturals més importants en l'espai geogràfic.
- 5.2. Detectar els problemes territorials i mediambientals més importants, tant a escala global com local, i fer propostes amb criteris de sostenibilitat.
- 5.3. Identificar i descriure l'impacte sobre el territori de les principals activitats econòmiques, diferenciant entre les que són sostenibles i les que no ho són.

Competència específica 6 (CE6): Contrastar els principals models d'ocupació territorial i d'organització política i econòmica que expliquen la desigualtat entre els éssers humans, tant a escala local com global.

Competència específica 7 (CE7): Donar arguments des d'una perspectiva crítica, fonamentada en coneixements històrics i la geografia sobre problemes socials rellevants, assumir valors democràtics i pronunciar-se en la defensa d'aquests.

Competència específica 8 (CE8): Promoure projectes cooperatius de convivència i participar-hi, prenent com a base la construcció històrica de la Unió Europea, que afavorisquen un entorn més just i solidari mitjançant l'aplicació de valors i procediments democràtics.

Competència específica 9 (CE9): Identificar l'origen i reconèixer el valor del patrimoni cultural i natural, especialment dels elements geogràfics, històrics i artístics, tant a escala local com global, i participar en l'elaboració i la difusió de propostes que n'afavorisquen la preservació i la valoració.

Sabers bàsics:

SUB-BLOC DE GEOGRAFIA DEL POBLAMENT I DE LA POBLACIÓ:

CE6, CE7: Espai urbà i rural en el món actual. L'espai urbà a Espanya i a la Comunitat Valenciana. Les grans àrees culturals del planeta. La diversitat cultural dels grups humans. Convivència i interculturalitat en un món globalitzat.

SUB-BLOC DE GEOGRAFIA ECONÒMICA:

CE6, CE8: Sostenibilitat i repercussions mediambientals de les activitats econòmiques; el repartiment desigual de la riquesa mundial. Globalització i dependència. L'índex de desenvolupament humà (IDH) i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

SUB-BLOC D'ANTIGUITAT CLÀSSICA, ROMA

CE9: Roma, evolució política i factors de la seua expansió pel Mediterrani. El procés de romanització. Sorgiment i extensió del cristianisme.

SUB-BLOC D'EDAT MITJANA:

CE9: Crisi i desaparició de l'Imperi Romà. Els pobles germànics i l'inici de l'Edat Mitjana. Sorgiment i expansió de l'islam. El feudalisme a Europa entre els segles XI i XII: política, societat i economia. El renaixement de les ciutats a Europa entre els segles XIII i XV: política, societat i economia. Al-Àndalus: política, societat i economia. La vida quotidiana a les ciutats musulmanes. Els regnes cristians peninsulars durant l'Edat Mitjana: panoràmica general i evolució territorial. La vida quotidiana a les ciutats cristianes. El Regne de València. Les persones invisibilitzades en la història: dones, esclaus i estrangers. Les dones en la prehistòria, la història antiga i medieval.

SUB-BLOC DE L'ART DE L'ANTIGUITAT I DE L'EDAT MITJANA:

CE9: L'art a Roma. La construcció civil romana: temples, teatres, amfiteatres i circs. L'art romànic: el temple, la pintura i l'escultura. L'art gòtic: el temple, la pintura i l'escultura. Aportacions principals de l'art islàmic.

SUB-BLOC DE MÈTODES I TÈCNiques DE LA HISTÒRIA DE L'ART:

CE9: Metodologies de treball i vocabulari de la història de l'art.

SUB-BLOC D'EXERCICI DE LA CIUTADANIA:

CE6, CE7, CE8: Tècniques bàsiques d'alfabetització informacional en geografia i història; valors, drets i deures de la ciutadania democràtica. Diàleg i empatia com a instruments de resolució pacífica de conflictes; detecció i rebuig de les situacions socials iniquès i injustes en el món actual i en la història antiga.

SUB-BLOC DE SOSTENIBILITAT:

CE6, CE7, CE9: Actuacions personals de respecte al medi ambient: reutilitzar, reciclar, reduir.

SUB-BLOC D'IDENTITAT I PATRIMONI:

CE8, CE9: Reconeixement de la identitat cultural pròpia. Convivència i respecte de les diferències culturals i identitàries; reconeixement del valor identitari del patrimoni cultural i natural i el compromís amb la seua preservació com a herència irrenunciable de l'ésser humà.

criteris d'avaluació:

- 6.1. Descriure les principals característiques dels diferents models d'organització territorial, política i econòmica.
- 6.2. Exposar raonadament les desigualtats generades pels models d'organització territorial, política i econòmica i explicar-ne les causes.
- 6.3. Explicar els principals problemes territorials, polítics i econòmics generats per les desigualtats i com afecten la vida quotidiana de les persones.
- 7.1. Justificar com les accions personals incideixen directament en els problemes socials rellevants.
- 7.2. Proporcionar arguments propis, fonamentats en la història i en la geografia, sobre els problemes socials més rellevants, reconeixent la incidència que la seua resolució tindrà en la millora les condicions de vida de les persones.
- 7.3. Proposar solucions per als problemes basades en arguments històrics i geogràfics i que consideren els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).
- 8.1. Participar en projectes cooperatius, assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat, fent costat a companys i companyes i demostrant empatia.
- 8.2. Denunciar les situacions injustes i d'exclusió, argumentant a favor del diàleg i la inclusió com a maneres de superar-les.
- 8.3. Argumentar i aplicar els principis democràtics i el diàleg per a plantejar la resolució dels conflictes, tant en l'àmbit quotidià com a escala global, especialment utilitzant el referent de la construcció històrica de la Unió Europea.
- 9.1. Identificar les característiques dels elements patrimonials, i relacionar-les amb estils artístics, època històrica i entorn geogràfic.
- 9.2. Elaborar i exposar propostes argumentades que contribuïsquen a la preservació del patrimoni i la seua valoració, i que el reconeguen com a bé social.

1.1.2 Valoració general del progrés de l'alumnat

Instruments de recollida d'informació:

Proves objectives escrites i orals, individuals i grupals; escales d'observació; qüestionaris i tasques; rúbriques i escales de valoració...

Críteris per a la qualificació qualitativa i quantitativa:

Proves objectives (70%), activitats i tasques (20%), actitud i predisposició cap a la matèria (10%).

Mesures de resposta educativa per a la inclusió:

Adaptació de materials i seguiment + revisió constant del treball, tant a l'aula, com domèstic.

Mesures de nivell III:

Supervisió constant: Subministrar-li una tutorització per part del professorat titular o de suport. Administració d'una tutorització per part de companys. Revisar-li tasques amb assiduitat, recordar-li assumptes tindre en compte.

Priorització de continguts elementals i bàsics propis del nivell: Fer més èmfasi en els continguts bàsics i elementals, que permeten progressar curricularment. Plantejar activitats que treballen eixos continguts mínims. La qualificació d'aprobat al final de curs, ha de respondre a que els continguts mínims de la matèria en el curs al que està adscrit, estan assolits.

Selecció i reducció del nombre d'activitats a realitzar: Els alumnes amb NESE, sovint no poden dur endavant, per raons de capacitat de treball, tantes activitats com la resta dels alumnes. Es pot reduir el nombre d'activitats, tot i assegurant que les més significatives i que abasten els continguts bàsics, les realitzen.

Suport organitzatiu: Adreçat sobretot als alumnes amb perfils de TDAH. Ajudar l'alumne a que planifique i tinga clars els requeriments de la matèria, continguts a treballar, elements d'avaluació (lectures, exàmens, lliuraments, exposicions...). Ús d'agenda i calendari.

Delimitació clara dels continguts a assolir en cada U.D.: Una vegada identificades les necessitats de l'alumne, marcar i comunicar-li els coneixements i destreses que ha d'assolir i que se li demanaran en l'avaluació. Pot resultar útil marcar-nos en cada UD (subratllat o asterisc...) els continguts més elementals i adreçats als alumnes amb NESE.

Adaptacions en l'avaluació: Es poden adoptar diferents mesures. Si hem marcat uns continguts mínims, seleccionar activitats d'avaluació on es constate que s'han assolit. Eixes activitats poden ser en un examen, en un producció escrita, la resolució d'un problema, la interpretació d'una gràfica, l'execució d'una destresa Igalment es pot adaptar o canviar l'instrument d'avaluació (oral, competència, teòric, pràctic).

Adaptació- adequació criteris de qualificació: Es poden modificar els criteris de qualificació per als alumnes NESE. Tant si atorguem un percentatge a les competències, als blocs de contingut, als instruments d'avaluació o als indicadors d'èxit. Valorades les necessitats de l'alumnat es pot donar més pes a alguns dels apartats, si detectem que s'ajusta a allò que pot fer l'alumne. Tot això, entenent que al final de curs, la qualificació d'aprovat al final de curs, ha de respondre a que els continguts mínims de la matèria en el curs al que està adscrit o a l'ACIS, estan assolits.

Mesures de nivell IV:

En cas de necessitar-les, es consultarien i definirien conjuntament amb el departament d'orientació del centre, seguint les recomanacions prèvies, i consensuant-les amb la resta de membres del departament de Geografia i Història, així com també amb l'equip docent i el/la tutor/a de l'alumne/a en qüestió.

7.1 TEMPORALITZACIÓ I PROPOSTA PEDAGÒGICA DE LES SITUACIONS D'APRENENTATGE

UNITAT 1: <i>La ruptura del Mare Nostrum</i>	TEMPORALITZACIÓ: Primera avaluació		SESSIONS: 12
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
<p>1.-Els inicis de l'edat mitjana: els huns, la caiguda de Roma i les invasions bàrbares.</p> <p>2.-Anàlisi de textos i mapes històrics.</p> <p>3.-L'Imperi Bizantí. L'Església ortodoxa. La presa de Constantinoble pels turcs.</p> <p>4.-La fragmentació d'Europa en regnes independents.</p> <p>5.-Els visigots a Hispània: la creació del regne de Toledo. L'Església visigoda i els concilis de Toledo.</p> <p>6.-Carlemany: del regne dels francs a l'Imperi Carolingi. L'administració de l'Imperi: els fonaments del feudalisme.</p> <p>7.-Anàlisi de mapes històrics.</p> <p>8.-Elaboració de quadres comparatius.</p> <p>9.-L'art bizantí i l'art visigot.</p> <p>10.-Valoració del patrimoni cultural.</p> <p>11.-Anàlisi i comentari d'obres arquitectòniques.</p> <p>12.-Visibilització de les dones a l'època visigoda i romana.</p> <p>13.-Participació en activitats col·lectives.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques 	<ul style="list-style-type: none"> - Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, You tube i Aules. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)

UNITAT 2: L'empremta andalusina	TEMPORALITZACIÓ: Primera avaluació		SESSIONS: 11
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
1.-L'Islam i la seva expansió. 2.-L'origen d'Al-Àndalus. 3.-L'evolució d'Al-Àndalus. 4.-La prosperitat econòmica d'Al-Àndalus. 5.-La vida a la ciutat andalusina. 6.-L'art andalusí. 7.-Anàlisi de mapes. 8.-Visibilització de la dona andalusina. 9.-Participació en activitats col·lectives. 10.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts. 11.-Autoavaluació del que s'ha après.	<ul style="list-style-type: none"> - Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques 	<ul style="list-style-type: none"> - Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, You tube i Aules. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)

UNITAT 3: Fer la guerra, resar o cultivar la terra	TEMPORALITZACIÓ: Primera avaluació		SESSIONS: 10
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
1.-La implantació del feudalisme a Europa. 2.-La societat estamental. 3.-L'organització del feu.	<ul style="list-style-type: none"> - Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats 	<ul style="list-style-type: none"> - Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)

<p>4.-La vida dels nobles i l'organització en un castell medieval. 5.-La vida de la pagesia. 6.-L'Església a la societat feudal. 7.-L'arquitectura romànica. 8.-Compleció d'un quadre resum del tema. 9.-Participació en activitats col·lectives. 10.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts. 11.-Autoavaluació del que s'ha après.</p>	<p>- Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques</p>	<p>- Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, You tube i Aules.</p>	
---	---	---	--

UNITAT 4: Per camins i muralles	TEMPORALITZACIÓ: Segona avaluació		SESSIONS: 10
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
<p>1.-El renaixement urbà a la baixa edat mitjana. 2.-L'expansió comercial a la baixa edat mitjana. 3.-Característiques de les ciutats medievals. 4.-L'organització social a l'edat mitjana. 5.-La pesta negra a Europa. 6.-L'escultura gòtica. 7.-La pintura gòtica. 8.-Interpretació i comentari de plànols de ciutats de l'època. 9.-Participació en activitats col·lectives.</p>	<p>- Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques</p>	<p>- Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, You tube i Aules.</p>	<p>- Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)</p>

10.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts.
11.-Autoavaluació del que s'ha après.

UNITAT 5: Conquesta i repoblació	TEMPORALITZACIÓ: Segona avaluació		SESSIONS: 12
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
1.-El naixement dels regnes cristians. 2.-L'avenç de la conquesta cristiana entre els segles XI-XIII. 3.-Les transformacions socials de l'expansió territorial. 4.-Conquesta i repoblació del territori valencià. 5.-La importància del camí de Sant Jaume per al regne de Navarra. 6.-L'art romànic peninsular. 7.-Visibilització de la dona medieval en la política. 8.-Participació en activitats col·lectives. 9.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts. 10.-Autoavaluació del que s'ha après.	<ul style="list-style-type: none"> - Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques 	<ul style="list-style-type: none"> - Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, You tube i Aules. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)

UNITAT 6: Poder reial i auge de les Corts	TEMPORALITZACIÓ: Segona avaluació		SESSIONS: 11
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVAUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
1.-L'organització política de la Corona d'Aragó. 2.-El dinamisme del Regne de València. 3.-Organització de la Corona de Castella. 4.-L'evolució del Regne de Navarra. 5.-La conflictivitat de la baixa edat mitjana. 6.-L'art gòtic peninsular. 7.-Característiques de les pintures medievals. 8.-Participació en activitats col·lectives. 9.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts. 10.-Autoavaluació del que s'ha après.	<ul style="list-style-type: none"> - Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques 	<ul style="list-style-type: none"> - Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, YouTube i Aules. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)

UNITAT 7: La lluita contra el canvi climàtic	TEMPORALITZACIÓ: Tercera avaluació		SESSIONS: 10
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVAUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
1.-El canvi climàtic. 2.-Les conseqüències del canvi climàtic. 3.-Les desigualtats que provoca el canvi climàtic. 4.-Possibles impactes futurs del canvi climàtic.	<ul style="list-style-type: none"> - Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) 	<ul style="list-style-type: none"> - Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)

<p>5.-Les desigualtats de la petjada ecològica. 6.-Els ODS i l'Agenda 2023. 7.-Interpretació de prediccions climàtiques. 8.-Participació en activitats col·lectives. 9.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts. 10.-Autoavaluació del que s'ha après.</p>	<p>- Rúbriques</p>	<p>- Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, YouTube i Aules.</p>	
---	--------------------	---	--

UNITAT 8: Cada vegada més i més grans	TEMPORALITZACIÓ: Tercera avaluació		SESSIONS: 10
SABERS BÀSICS	INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ	MATERIALS I RECURSOS	MESURES D'INCLUSIÓ
<p>1.-La urbanització creixent del món. 2.-La definició i les funcions de la ciutat. 3.-L'evolució de les ciutats al llarg de la història. 4.-Principals tipus de trames de les ciutats. 5.-Les funcions i les activitats de les ciutats. 6.-El futur de les ciutats. 7.-Característiques de les ciutats europees, espanyoles i valencianes. 8.-Anàlisi de plànols urbans. 9.-Participació en activitats col·lectives. 10.-Comprensió i ús de la informació de diverses fonts. 11.-Autoavaluació del que s'ha après.</p>	<p>- Diari de classe (observació sistemàtica) - Proves escrites - Dossier d'activitats - Intercanvis orals (repassem junts) - Rúbriques</p>	<p>- Llibre de text: Geografia i Història. Ed Vicens Vives. - Revistes i premsa especialitzada. - Recursos audiovisuals: fotografies, mapes, gràfics i cartells. - Recursos informàtics: Word, Power Point, Excel, YouTube i Aules.</p>	<p>- Mesures de nivell III (ACI) - Mesures de nivell IV (ACIS)</p>

8. METODOLOGIA I ESTRATÈGIES PEDAGÒGIQUES.

8.1 METODOLOGIA GENERAL I ESPECÍFICA. RECURSOS DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS.

OBJECTIUS DE L'EDUCACIÓ:

Abans d'analitzar qüestions metodològiques anem a apuntar objectius de l'educació formulats per prestigiosos autors i corrents pedagògics. Per al famós filòsof alemany Immanuel Kant l'educació fa home a l'home, el fa passar de l'animalitat a la humanitat. Per a la pedagogia cognitiva l'educació ha d'ajudar a que els alumnes aprenguen a usar la seua intel·ligència per a dirigir el seu comportament i aquest objectiu és el fonament de l'aprenentatge actiu, de l'autonomia i de la llibertat. Finalment caldria destacar el propòsit de l'educació apuntat per José Antonio Marina, vinculat amb els anteriorment esmentats, segons el filòsof l'educació ha d'ajudar a formar persones autònomes amb capacitat per a prendre bones decisions, aprendre amb eficàcia, gestionar les emocions i conviure adequadament.

CONCEPTES D'APRENDRE I ENSENYAR:

L'educació reflexiona com ensenyar i aprendre , estudia mètodes que faciliten l'èxit del procés d'ensenyament i aprenentatge, planteja paradigmes o propostes educatives que guien el procés educatiu centrat en l'aprenentatge i l'ensenyament.

Considerem l'aprenentatge com el procés d'adquisició de coneixements, destreses, actituds o valors a través de l'estudi, l'experiència o l'entrenament, on la memòria juga un paper clau, doncs comprenem i actuem des de la memòria. Comparar la memòria com un magatzem de dades impedeix comprendre el seu caràcter dinàmic i generador. Aprenem des del que sabem, es comprèn des de la memòria doncs comprendre suposa integrar la informació nova dins de la informació coneguda i comprendre és aprendre.

D'altra banda, ensenyar significa solament mostrar, és a dir exposar o comunicar coneixements, idees, experiències sense que hi haja ningú que aprenga. En canvi, des del punt de vista educatiu solament es pot dir que una persona ensenya quan ha aconseguit que algú aprenga. El fet educatiu és la interacció de les dues activitats: ensenyar i aprendre.

PARADIGMES EDUCATIUS:

La nostra metodologia cerca un equilibri entre el paradigma tradicional o aprenentatge dirigit centrat en ensenyar, on el professor pren les decisions i prima els continguts acadèmics i les noves pedagogies centrades en l'aprenentatge, on el protagonista és l'alumne i incideix en el procés d'aprenentatge. Rebutgem postures excloents i afirmem que hi ha un *continuum* pedagògic entre l'exposició magistral i la construcció del coneixement per

descobriments. L'ensenyament ha d'estar centrat en l'alumne en el centre del qual està el professor. EL DOCENT ESTÀ AL CENTRE DEL CENTRE. L'aprenentatge com a procés actiu no implica que els docents no puguin ser mediadors i directores en el desenvolupament de coneixements i capacitats, formant i recolzant de manera apropiada.

Apostem per un model o metodologia activa. L'aprenentatge ha de ser actiu, l'estudiant no pot limitar-se a rebre informació, ha d'aprendre a pensar, resoldre problemes, prendre decisions. Defensem un aprenentatge autònom, on l'estudiant gestione el seu propi aprenentatge. A més reconeixem el caràcter social de l'aprenentatge a través de la interacció social. No obstant açò, també destaquem el valor del coneixement i els continguts acadèmics i opinem que els estudiants han de desenvolupar hàbits sistemàtics de treball i per a açò és primordial la labor directiva del professor. Reivindiquem l'esforç i aprendre requereix esforç i valorem la motivació però també la responsabilitat com a impulsors de l'acció.

PARADIGMA TRADICIONAL	PARADIGMA NOU
Centrat en ensenyar	Centrat en aprendre
Educació passiva i memorística	Educació activa i constructiva
Protagonista el professor	Protagonista l'alumne
Educació directiva	Educació no directiva
Educació centrada en el coneixement	Educació centrada en la persona
Aprenentatge per transmissió	Aprenentatge per descobriment
Aprenentatge individual	Aprenentatge cooperatiu
Emfatitza els continguts	Emfatitza els processos
Escola	Entorns d'aprenentatge

RECURSOS DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS:

Els recursos didàctics i organitzatius són les eines de l'aprenentatge. Aquells materials i espais que afavoreixen el procés. És evident que l'entorn educatiu s'expandeix cada vegada més, es difuminen els límits de l'escola, l'aprenentatge ix d'ella. Les noves tecnologies han obert nous entorns d'aprenentatge que superen les aules i els recursos tradicionals, es pot aprendre en qualsevol lloc amb materials diversos: mitjans de comunicació, vivències diàries, trobades informals. El concepte d'aprenentatge és entès com un procés permanent al llarg de les nostres vides.

Els recursos didàctics que anem a utilitzar intenten combinar recursos tradicionals lligats a entorns d'aprenentatge comuns com l'escola i recursos tecnològics vinculats a entorns d'aprenentatge personals, que cada individu va dissenyant per a accedir a la informació i relacionar-se amb altres persones

Recursos tradicionals: llibres de text de l'editorial Vicens Vives, llibretes, premsa escrita, mapes...

Recursos tecnològics: Anem a utilitzar dos tipus d'eines.

D'accés a la informació: llocs de publicació (blogs, wikis, mestre a casa), vídeos (YouTube, RTVE a la carta), multimèdia (Slideshare), diaris digitals.

De creació i edició d'informació: ofimàtica d'escriptori (Open Office), eines de mapes mentals (CMapTools, Inspiration), eines d'edició de vídeos, creació de presentacions, mapes conceptuals .

RECURSOS ORGANITZATIUS:

La utilització de diversos espais físics es realitzarà en funció dels procediments per a promoure l'assoliment dels aprenentatges dels alumnes.

L'aula temàtica serà l'espai per a l'aprenentatge en grup, el departament té assignades tres aules. És un aula que pot dividir-se en unitats més xicotetes i que disposa d'ordinador i projector. L'aula Xavi Fontana és un gran espai per a usos múltiples que s'utilitza per a la realització d'exàmens i conferències. A més els espais comuns com a passadissos o hall són un lloc idoni per a l'exposició de treballs grupals. Finalment la biblioteca és un lloc d'estudi i lectura que es pot utilitzar durant el temps de pati.

8.2 ACTIVITATS I ESTRATÈGIES D'ENSENYANÇA I APRENTATGE.

En aquestes línies anem a apuntar les tècniques didàctiques aplicades amb més o menys freqüència i també contemplarem altres estratègies vigents, objecte del nostre estudi i susceptibles de posar en pràctica. Per camins diferents totes elles incideixen en el paper essencial de l'alumne, però sense oblidar el protagonisme del docent.

INSTRUCCIÓ EXPLÍCITA BIDIRECCIONAL:

És una tècnica d'exposició directa basada en la transmissió de coneixements per part del professor. Alguns pedagogs consideren la lliçó magistral com la tècnica més apropiada quan cal afermar una sèrie de conceptes fonamentals per a l'aprenentatge futur. No rebutgem la classe magistral però concebem aquest mètode des d'una nova perspectiva. Les noves tecnologies permeten un enfocament més eficaç d'aquesta tècnica tradicional, la classe magistral es reinventa.

La utilització de presentacions, vídeos, música ens permet interactuar amb els alumnes. Les imatges ajuden a comprendre les idees, plantegem debats a partir de titulars de premsa, enllacem amb coneixements previs, despertem la curiositat de l'estudiant. El professor no solament transmet informació, també esclareix conceptes, obri interrogants, provoca debats. El sistema de classe magistral no desapareix sinó que amb nous recursos tecnològics adquireix major eficàcia i s'allunya del model tradicional marcat pel monòleg del docent.

APRENTATGE BASAT EN PROBLEMES:

L'aprenentatge basat en problemes és una estratègia didàctica que utilitza la resolució de problemes oberts, rellevants i normalment ficticis perquè l'alumnat desenvolupe els aprenentatges i competències mitjançant la cerca de solucions que no es requereix que siguin reals. Per a estimular l'aprenentatge, l'alumnat és qui descobreix els coneixements i habilitats que li permeten solucionar de manera cooperativa els problemes plantejats.

L'alumnat desenvolupa les següents competències: resolució de problemes, presa de decisions, treball en equip, comunicació, desenvolupament d'actituds i valors, pensament crític, aprenentatge autodirigit i permanent, avaluació i autoavaluació, raonament eficaç i creativitat, cerca i maneig d'informació.

El procés s'estructura en diferents fases. Per a planificar les situacions d'aprenentatge, abans de començar és necessari assegurar-se que els coneixements previs de l'alumnat siguin suficients i que el context i l'entorn afavorisquen el treball autònom i en equip.

1. Seleccionar els aprenentatges i competències que l'alumnat ha d'aconseguir.
2. Triar un problema de la vida real que ha de ser: rellevant, ampli i complex però no impossible.
3. Orientar sobre les regles de l'activitat, el temps disponible i el treball en equip.
4. Establir les estratègies d'avaluació.
5. Organitzar tutories per a intercanviar idees, dubtes i avanços de la resolució del problema.

Claus de l'aprenentatge basat en problemes:

- El problema ha de motivar als estudiants a buscar una comprensió més profunda dels conceptes.
- Ha de requerir que els alumnes prenguen decisions raonades, les entenguen i les defensen.
- El problema incorporarà els objectius de contingut, de tal manera que el connecten amb els cursos/coneixements previs.
- Si s'utilitza per a un projecte de grup, el nivell de complexitat ha d'assegurar que els estudiants treballen junts per a resoldre'l.
- Quan s'empra per a un projecte de diverses etapes, les inicials seran obertes i atractives per a captar l'interès.

Beneficis de l'aprenentatge basat en problemes:

L'aprenentatge basat en la resolució de problemes és una eina que aporta molts avantatges educatius. Entre els beneficis, assenyalar:

- Els estudiants aprenen a analitzar informació i dades, a interpretar-los i relacionar-los amb els quals ja tenien.

- Els alumnes són més autònoms i tenen més responsabilitats. Buscar informació implica aprendre a prendre decisions, determinar quina informació els serà més útil, quines qüestions queden per resoldre...
- La implicació augmenta la motivació i les ganes d'aprendre.
- Es treballen habilitats que els seran útils en la vida professional i personal, com adaptar-se als canvis, el pensament crític, el raonament, la deducció...
- El treball en equip fomenta l'empatia, la col·laboració i el respecte cap a les opinions dels altres.
- Es pot usar en qualsevol matèria i etapa escolar. El paper del docent serà clau per a saber adaptar-lo.

Aplicació a la nostra matèria d'acord amb les particularitats de l'alumnat del centre:

Per tal de treballar la nostra matèria mitjançant aquesta estratègia pedagògica, hem de tenir en compte la realitat acadèmica i sociocultural de l'alumnat del nostre centre.

Sota el nostre punt de vista, resulta interessant enfocar l'assoliment dels sabers bàsics i les competències específiques relatives a cada nivell de l'ESO utilitzant aquesta metodologia.

Per tal d'introduir cada situació d'aprenentatge, ens basarem en una gran qüestió a resoldre, un problema o un repte al que deuran donar resposta una vegada finalitzat el treball teòric i pràctic.

En cadascuna de les sessions de treball es plantejaran una sèrie de qüestions claus i conceptes que l'alumnat haurà d'esbrinar i resoldre, tot emprant les explicacions prèvies del docent, com la seua guia i ajuda durant la resolució de les qüestions. Es tracta de plantejar a l'alumnat l'estímul de resoldre situacions concretes, per després donar resposta a una situació molt més complexa, col·laborant amb el docent en aquesta resolució.

9. INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ.

L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'alumnat d'educació secundària obligatòria ha de ser contínua, formativa i integradora, i ha de tindre en compte les adequacions i personalitzacions realitzades amb l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu i, en cas que en tinga, en el Pla d'actuació personalitzat.

Cal promoure l'ús generalitzat d'instruments d'avaluació variats, diversos i adaptats a les diferents situacions d'aprenentatge que permeten la valoració objectiva de tot l'alumnat, i garantir, així mateix, que les condicions de realització dels processos associats a l'avaluació s'adaptin a les necessitats de l'alumnat amb necessitat específica de suport educatiu.

Els instruments d'avaluació van lligats al procés d'ensenyament aprenentatge, a la consecució d'uns objectius a partir d'un procés i unes tasques. Pretenen convertir la informació en coneixement a partir d'unes operacions cognitives o destreses de pensament on el protagonista és l'alumne sota la direcció del professor. Moltes d'aquestes tasques i activitats van lligades a aquestes habilitats i destreses i són objecte d'una valoració inicial, del procés i final.

Treballem destreses i competències de tipus analític (organitzar, comparar, classificar, definir, diferenciar causes i conseqüències, argumentar); treballem destreses i competències pròpies del pensament crític (valorem i qüestionem informacions, idees, punts de vista) i destaquem el pensament creatiu, la capacitat d'oferir noves possibilitats. Aquestes operacions cognitives, traduïdes a treballs, activitats, exàmens suposen els nostres instruments d'avaluació

Existeix una informació ingent. En un primer moment el professor selecciona, organitza, dota de significació i explica aquesta informació. En una segona fase l'alumne treballa aquesta informació, realitza operacions cognitives superiors, aplica les destreses del pensament mitjançant, intervencions en classe, treballs monogràfics, treballs individuals, treballs col·lectius, activitats de desenvolupament, activitats de síntesi, comentaris de textos, comentaris d'imatges, comentari de gràfiques, debats, resolució de problemes. L'aplicació d'aquestes operacions cognitives aporten comprensió i la informació deixa de ser un conjunt de paraules buides i es converteix en coneixement, doncs hi ha comprensió, hi ha relació amb coneixements anteriors i es pot aplicar a situacions concretes. El professor està valorant tot el procés i detecta problemes en els alumnes i en la seua pròpia labor docent i pren decisions.

Finalment en un tercer moment realitzem una prova objectiva on avaluem l'adquisició dels coneixements, on l'aplicació i contextualització d'aquests coneixements és fonamental per a valorar el nivell d'assimilació. Aquesta pot ser en format escrit o oral, així com individual o grupal, depenent del criteri del professor/a, del grup amb el que s'està treballant i/o la situació d'aprenentatge que s'estiga avaluant.

Els principals instruments d'avaluació emprats són els següents:

- Observació de l'alumne: observar i valorar l'actitud de l'alumne envers l'assignatura, el seu comportament, qüestions de puntualitat, tracte amb els altres companys, el seu grau d'iniciativa.
- Qüestions orals lligades a un procés d'indagació davant una pregunta-guio plantejada en el context d'una dinàmica de diàleg professor i alumne, on l'alumne construeix el seu propi coneixement a partir d'unes idees prèvies i una informació aportada. Resolució de problemes a partir de coneixements, habilitats i actituds.
- Activitats de síntesi:

- Aquestes activitats pretenen treballar les competències bàsiques i ajudar a assimilar els continguts presents en la unitat didàctica. Aquestes activitats permeten refermar i interrelacionar els conceptes treballats en la unitat.
- No s'exigiran d'un dia per a un altre, deixant un temps prudencial per a la seua elaboració. La no presentació de les activitats en la data fixada implicarà un zero.
- Tots els alumnes hauran de presentar-les. Si l'alumne no assistirà a classe aquell dia, acreditarà la seua absència amb un justificant oficial i lliurarà la tasca el dia immediatament posterior.
- Es contemplaran diferents aspectes: presentació, grau de realització i elaboració de les respostes, respostes treballades. Cal evitar que aquestes activitats es convertisquen en un mer tràmit per a evitar una qualificació negativa. La correcció serà oral i la realitzaran alumnes triats pel professor.
- Tècniques de treball històric: ens familiaritzem amb les diverses tècniques que s'utilitzen en la recerca històrica per a treballar amb fonts històriques o elaborar les seues explicacions. Aprenem a descriure, analitzar i interpretar documents escrits i textos històrics; realitzar comentaris i anàlisis de mapes històrics; comentar obres d'art i fotografies històriques; elaborar i analitzar taules, gràfics estadístics; elaborar mapes conceptuals i relats històrics.
- Tècniques de treball geogràfic: realitzem procediments propis de la Geografia que ens permeten l'aplicació pràctica dels continguts. Representem elements geogràfics a partir de dades quantitatives, analitzen informació i elaborem conclusions i interpretacions. Exemples de procediments geogràfics són la realització y comentari de climogrames, mapes temàtics, piràmides de població, gràfiques o anàlisis de mapes de l'oratge, imatges de paisatges naturals o humanitzats o plànols urbans. Aquestes tècniques ens ajuden a conèixer millor l'espai pròxim.
- Controls de mapes polítics i físics: la localització és punt de partida fonamental per a la comprensió dels fets i processos històrics i geogràfics.
- Controls de respostes breus i concises.
- Proves objectives escrites associades a les competències específiques i els criteris d'avaluació especificats a cada situació d'aprenentatge. Les proves van lligades a un treball i a un procés d'avaluació previ. Contemplem aquest instrument d'avaluació ja que ajuda a desenvolupar hàbits de treball sistemàtics, permeten a l'estudiant centrar-se en un objectiu i aprèn a responsabilitzar-se. A més ens permeten tenir una visió global del grau d'assimilació dels diferents continguts i competències per part de l'alumne. En les proves escrites pretenem valorar el nivell de

comprensió de la matèria i avaluem les habilitats o destreses de l'estudiant.

- **Tasques grupals** associades a les competències específiques i els criteris d'avaluació especificats a cada situació d'aprenentatge. Les proves van lligades a un treball i a un procés d'avaluació previ. Contemplem aquest instrument d'avaluació ja que ajuda a desenvolupar hàbits de treball grupal, coordinació i col·laboració entre iguals, eliminar prejudicis i situacions de desigualtat, construir aprenentatges i resoldre reptes en equips amb la suma dels esforços individuals... El resultat d'aquestes tasques es veurà reflectit en un material final que hauran de defensar, exposar i explicar davant la resta de companys/es i el professor/a.

9.1 CRITERIS DE QUALIFICACIÓ.

- Proves objectives: 60% de la qualificació total.
- El nombre mínim de proves escrites que es contempla són dos per avaluació, excepte situacions extraordinàries.
- La correcció ortogràfica és un objectiu transversal propi de totes les assignatures i vinculat a la competència en comunicació lingüística. S'inclourà a totes les proves escrites la qualificació de la correcció ortogràfica i gramatical, coherència estructural i qualitat del vocabulari, de manera que l'alumnat haurà d'assolir aquesta competència, amb un valor de mínim 0'5 punts en cada prova escrita.
- Activitats i treballs: 30% de la qualificació total.
- Les activitats o treballs responen a la següents tasques del procés d'avaluació contínua: qüestions orals, activitats de síntesi, tècniques de treball històric, tècniques de treball geogràfic, controls de mapes i comentaris de text, quadern de treball, etc. Es valorarà l'expressió oral i la capacitat d'argumentació i raonament en les qüestions orals. En les tasques escrites contemplarem l'expressió escrita, la presentació, la cal·ligrafia, la correcció ortogràfica, la claredat expositiva, l'elaboració de les respostes i el lliurament de les tasques en la data marcada.
- Cal evitar que aquestes activitats es convertisquen en un tràmit per a evitar una qualificació negativa. Aquestes tasques són fonamentals, responen a operacions cognitives on es treballen diferents competències i cerquen la comprensió i per tant la transformació de la informació en coneixement aplicables en situacions concretes.
- Les errades ortogràfiques es revisaran especialment en les tasques realitzades a casa, valorant-se l'assoliment d'aquestes fins a 1 punt de la qualificació.
- Predisposició cap a la matèria i actitud a l'aula: 10% de la qualificació total.

La valoració de l'actitud de l'alumne apreciarà els següents aspectes: presentació d'activitats i treballs, preparació de les proves escrites, participació a classe, treballar de forma contínua, comportament correcte, puntualitat, justificació de les absències, respecte al professor i als companys, no oblidar el material i respectar l'equipament de l'aula i de l'institut. Les absències injustificades influiran decisivament en aquest apartat, ja que considerem clau en el procés d'ensenyament i aprenentatge l'assistència i l'aprofitament de les classes, com a punt de partida d'un procés que facilita la comprensió i la relació entre els coneixements previs i els nous objectius proposats.

La normativa vigent no especifica la necessitat de realitzar cap tipus de prova objectiva per a recuperar avaluacions suspeses, així com tampoc cap mecanisme de recuperació de la matèria al final del curs acadèmic. Quedarà, per tant, a criteri del professor/a el realitzar algun tipus de prova per recuperar i superar sabers i competències específiques pendents durant el curs, així com proposar tasques, treballs o proves voluntàries amb les quals millorar la qualificació de l'alumnat.

10. MESURES DE RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ. NIVELL III i NIVELL IV.

L'obligatorietat de l'ESO, la prolongació del període d'escolarització i el plantejament d'una educació comprensiva, a fi que tots els alumnes reben una educació bàsica i comuna per a tots, com a manera d'incrementar la igualtat d'oportunitats, significa un repte tant per a les autoritats educatives, com per als professors i l'organització dels centres escolars. Tots els alumnes tenen dret a rebre una formació tan completa com les seues possibilitats li permeten. I els currículums han d'adaptar-se en la mesura que es puga a les necessitats concretes de tot l'alumnat, fonamentalment d'aquells que necessiten reforços i ajudes especials. L'experiència ha demostrat que el problema és tan greu que cal posar tots els mitjans per a intentar millorar la pràctica escolar i abordar-lo el més prompte possible, a fi que els resultats siguen millors.

A les diferències en la motivació dels alumnes, a la diversitat en les seues capacitats personals, a les diferències de coneixements i destreses, a la seua diferent extracció social i cultural. Aquest panorama explica que el problema, lluny d'alleujar-se, és cada vegada més greu tant per la quantitat dels alumnes que necessiten ajudes especials, com per la quantitat i qualitat de les ajudes. El repte del nou sistema és mantenir l'equilibri entre garantir uns aprenentatges comuns per a tots i assegurar l'atenció a la diversitat dels alumnes.

L'adaptació curricular com una resposta a la diversitat dels alumnes és una tasca complicada, encara que implícita en la pràctica docent.

Esta adaptació consisteix en un conjunt de decisions sobre els objectius i continguts de l'aprenentatge, la metodologia i les estratègies d'ensenyança i aprenentatge, la utilització de recursos i l'avaluació tenint sempre com referent els Objectius Generals de l'assignatura. Els criteris per a elaborar adaptacions curriculars de l'àrea de CCSS hauran de concretar-se d'acord amb l'avaluació psicopedagògica de l'alumnat amb dificultats o problemes d'aprenentatge.

El propi plantejament metodològic d'esta programació se sustenta sobre l'atenció a la diversitat. Així cal destacar els aspectes següents:

- L'atenció que es dedica als esquemes previs de coneixement o idees prèvies dels alumnes que inclouen els seus interessos i expectatives.
- El mode de presentar el coneixement (com un problema que s'ha de resoldre, com un repte possible, però que comporta diversos camins possibles que també cal definir) suposa la possibilitat d'ajustar les unitats al ritme dels alumnes, utilitzar diverses estratègies i recursos d'aprenentatge i distints modes d'organitzar-lo.
- La diversitat d'estratègies i recursos que es posen a disposició faciliten que amb distints mitjans i de diversos modes els alumnes desenvolupen les seues capacitats.
- El mode de treballar en l'aula: el treball individual, en xicotets grup (realment una estratègia que pot ser duta a terme per mitjà de diverses tècniques), en gran grup facilita la reflexió i interacció dels alumnes. La discussió a diversos nivells, per exemple, facilita la comprensió dels documents i ajuda als alumnes a definir i concretar el seu coneixement.

La selecció de continguts no és un llistat de continguts tancat i, d'altra banda, que es done una gran importància a continguts com el saber plantejar problemes i resoldre'ls o explicar un procés històric o geogràfic per mitjà de la relació de diversos factors permet seleccionar i adequar els altres, que es disposen en funció que l'alumne aprenga estos continguts d'un valor més gran formatiu, però més flexibles en el mode d'aconseguir-ho.

Els materials curriculars que s'ofereixen als alumnes per a realitzar les activitats són diversos quant al tipus de codi i suport per mitjà del que es presenta la informació. Així s'utilitzen documents escrits, icònics, gràfiques i mapes. Dins de cada un d'ells, al seu torn, hi ha una gran varietat. La major part d'estos documents han sigut també adaptats per a facilitar la comprensió dels alumnes atenent a una gradació de les dificultats que comporta el seu contingut i en relació amb la tasca que han de realitzar. Esta adaptació consisteix a aplicar tècniques com el remarcar tipogràficament algunes paraules o frases, la modificació de l'estructura del text per a facilitar la seua comprensió global o a adjuntar informació sobre alguns referents a què s'al·ludeix en el text i que faciliten la seua comprensió.

A més, s'ofereixen documents complementaris que pretenen en alguns casos permetre que alguns alumnes aprofundisquen en algun aspecte del tema, en altres casos proposen altres desenvolupaments possibles del tema o un aspecte parcial del mateix i, altres vegades, servisquen per a provocar la seua curiositat sobre aspectes inèdits d'un assumpte o oferir un punt de vista original.

L'avaluació és una de les pedres de toc de l'atenció a la diversitat:

- En el mateix plantejament de l'avaluació, es considera no sols l'avaluació dels resultats, sinó també la del procés de l'aprenentatge, la qual cosa permet incidir sobre el mode d'aprendre de l'alumne, conèixer les seues expectatives i diagnosticar les seues dificultats concretes.
- Els criteris d'avaluació: Els criteris s'han elaborat tenint en compte que l'aprenentatge és un procés continu. La gradació interna de cada criteri i la de tots en relació uns amb altres permet concretar l'avaluació contínua que es propugna des de les directrius oficials. D'esta manera, considerem i, eixe sentit té la gradació dels criteris, que les activitats de recuperació i reforç deuen plantejar-se en el marc d'una avaluació contínua basada en una seqüència d'aprenentatges.
- Els procediments i instruments d'avaluació. Ja que els continguts són de diversos tipus i els alumnes manifesten el seu aprenentatge de diverses maneres els instruments han d'adequar-se a esta diversitat. L'ús complementari d'estos instruments permeten flexibilitzar la tasca avaluadora ajustar-se al mode en què l'alumne millor manifeste el procés d'aprenentatge i els seus resultats.

10.1 CRITERIS PER A L'ELABORACIÓ D'ADAPTACIONS CURRICULARS NO SIGNIFICATIVES.

En la modificació de la programació d'aula es tindran en consideració els següents criteris per a adaptar l'assignatura als alumnes que ho necessiten:

- ❖ Concretar les dificultats d'aprenentatge dels alumnes segons l'avaluació.
- ❖ Assenyalar les necessitats educatives que es deriven.
- ❖ Precisar els continguts i criteris d'avaluació essencials o ampliables.
- ❖ Prioritzar els continguts i renunciar a objectius i continguts especificant si és de forma temporal o permanent.
- ❖ Introduir activitats individuals, alternatives o complementàries, per a aconseguir els objectius programats.
- ❖ Introduir activitats individuals per a abordar els continguts i objectius específics.
- ❖ Modificar els instruments d'avaluació i adequar els criteris corresponents.
- ❖ Agrupar els alumnes en l'aula d'acord amb les necessitats.

11. PLANS DE REFORÇ INDIVIDUALITZATS.

L'alumne o l'alumna que promoció sense haver superat totes les matèries ha de seguir els plans de reforç que estableixca l'equip educatiu. S'ha de revisar periòdicament l'aplicació personalitzada d'aquests plans en diferents moments del curs acadèmic i, en tot cas, quan finalitze.

Este alumnat ha de superar les avaluacions corresponents a estos plans, que no necessàriament ha de consistir en una prova final. Esta circumstància ha de ser tinguda en compte als efectes de promoció i titulació previstos en este article i en el següent.

Els alumnes amb l'assignatura de Geografia i Història pendent realitzaran dues proves escrites al llarg del curs. Les dates es fixaran amb temps d'antelació i els sabers i competències avaluats a les mateixes estaran perfectament detallats per escrit i s'especificaran amb claredat.

El responsable del seguiment de l'alumne amb l'assignatura pendent serà el professor/a amb el qual va cursar l'assignatura suspesa. En cas que el professor no forme part del claustre de l'institut s'encarregarà el docent del departament que impartisca l'assignatura a l'alumne suspès durant el present curs. Per exemple, si l'alumne/a va suspendre 1r d' ESO durant el curs passat i el professor/a que va impartir l'assignatura en aquest nivell no forma part del claustre, el responsable serà el professor/a de 2n d'ESO.

A més de la realització dels dos proves escrites l'alumnat haurà de presentar unes activitats abans de cadascuna de les proves. Es fixarà una data límit de presentació i el professorat responsable entregarà les activitats corregides abans de la realització del mateix. El nucli de la prova versarà sobre les qüestions treballades. La prova escrita suposarà un 80% de la qualificació i les activitats el 20% restant.

12. ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES I EXTRAESCOLARS.

Aquestes activitats es programen a l'inici del curs i són necessàries per a que l'alumnat conega i valore el seu entorn més immediat, així com trobar aplicació fora de l'aula per als coneixements obtinguts, sent obligatòriament enregistrades a la Programació General Anual del centre (PGA).

Per al curs de 2ESO s'ha programat una eixida complementària. Aquesta està enfocada al coneixement de la història del nostre territori, en especial al descobriment de la València d'època musulmana i cristiana. Aquesta activitat la durem a terme durant la 2a avaluació.

L'alumnat, dividit en dos grups, realitza una visita guiada pels enclavaments més importants de la València medieval: Plaça dels Furs, traçat de la muralla àrab al

Carme, carrer Cavallers, Llotja de la seda, Torres de Serrans i Catedral de València.

Amb aquesta eixida, a més d'aproximar a l'alumnat al nostre passat cultural i històric, ens serveixen per aplicar els coneixements d'història medieval i geografia urbana del nostre territori impartits durant aquest segon curs de l'ESO.